

О С О Б Е Н О М Н Е Н И Е

на съдиите Владислав Славов и Благовест Пунев по к.д. № 2/2012 г.

Не споделяме становището на мнозинството съдии за противоконституционност на чл. 414а КТ по следните съображения:

Според ал. 1 на новосъздадения с изменението на КТ текст на чл. 414а работник или служител, който предоставя работната си сила без сключен трудов договор, се наказва с глоба в трикратен размер на личните осигурителни вноски за задължително социално осигуряване, определени върху минималния осигурителен доход за изпълняваната работа от съответната икономическа дейност или професия, а според ал. 2 – платената глоба по ал. 1 се превежда във фондовете на държавното обществено осигуряване (ДОО) и на НЗОК по ред, определен от министъра на труда и социалната политика и министъра на финансите.

Оспореният текст въвежда административна отговорност за работника и служителя, който предоставя работната си сила без трудов договор. Престирането на труд по трудово правоотношение без да има правопораждащо основание, в случая трудов договор, представлява нарушение на закона. В този контекст поддържаното от вносителя противоречие на текста с чл. 48 от Конституцията не е налице, тъй като предвидената с него санкция е мотивирана от изискването за добросъвестно изпълнение на задълженията от страните по трудовото правоотношение, а такава страна е и предоставящият работната си сила работник или служител. Член 48, ал. 1, изр. 1 от Конституцията визира правото на труд на гражданите, а изр. 2 – задължението на държавата да създаде условия за осъществяването на това право. Оспорването на разпоредбата на чл. 414а КТ разкъсва и противопоставя двете части на текста на чл. 48, ал. 1 от Конституцията, тъй като правото на труд се реализира чрез осигуряване на условията за неговото осъществяване, а част от тези условия са възникване на валидно трудово правоотношение въз основа на трудов договор. Последното трябва да се обезпечи чрез въведената административна отговорност на работника и служителя, които престират работната си сила, въпреки несклучването му. Предвиденото наказание глоба цели да дисциплинира работниците и служителите към правомерно поведение, което е и в техен интерес. Това е така, защото по този

начин не само се осветляват получаваните от тях доходи, за да се съберат вземанията на държавата за данъци и осигурителни вноски за солидарната осигурителна система, но се създават предпоставки и самите работещи да могат да получат при определени условия осигурителни обезщетения и пенсии след период на натрупване на съответните осигурителни права. С разпоредбата обаче се цели защита не само на осигурителните права на работниците и служителите, които произтичат от сключения трудов договор, а и на държавния и обществен интерес, тъй като той налага осигуряване данъчните приходи на държавата и акумулиране на средства във фонда на осигурителната система.

Разгледана в този контекст, оспорената разпоредба не представлява ограничаване на правото на труд и санкциониране на слабата страна в трудовото правоотношение, каквато според вносителя представляват работникът или служителят, а споделяне на отговорността между последните и техния работодател, който също носи административна отговорност при наемане на работници и служители без трудов договор. Заинтересоваността от укриване на престирването на труд без сключен трудов договор не е едностранна - само от страна на работодателя, тъй като не само той, а и работникът дължи заплащане на осигурителни вноски върху трудовото си възнаграждение за солидарния фонд на ДОО, а и данъци върху доходите си, които не би заплащал при укриването им.

Предвидената санкция за неизпълнение на задължения от страна на работника или служителя, произтичащи от трудовото правоотношение, не е прецедент, тъй като в КТ такава се предвижда и в други хипотези на неизпълнение – например при неспазване правилата за безопасни и здравословни условия на труд. И в тези хипотези на допуснати нарушения, свързани с престирването на труд, страните по трудовото правоотношение - работодател и работник, се третират по еднакъв начин с установената в закона административна отговорност и за двете страни и нейната реализация от компетентните органи при констатирането им. В този смисъл оспорената разпоредба не е противоконституционна и с оглед принципа на правовата държава – чл. 4, ал. 1 от Конституцията, на който не противоречи.

Тя не е в противоречие и с принципа на социалната държава, който предвижда социална закрила с изградена осигурителна система, чрез която гражданите да могат да се осигуряват и да получават осигурителни обезщетения при определени в закона условия. В системата на социалното осигуряване получаването на определен вид

обезщетение и размерът му зависят от участието на лицата в осигуряването, от размера на осигурителния доход, върху който се осигуряват и от периода на осигуряване. В този контекст престаиването на труд без трудов договор от работника или служителя представлява виновно нарушение на задължение, свързано с приноса му към социално-осигурителната система, произтичащо от трудовото правоотношение, т.е. задължение от публичноправен характер, което подлежи на санкция и това санкциониране не е „без вина”, както се твърди неоснователно от вносителя на искането. Самата санкция не цели само да мотивира нарушителя към правомерно поведение, а чрез наложеното наказание – глоба в трикратен размер на социалните и здравните осигуровки, определени върху минималния осигурителен праг за съответната професия, се цели финансовото укрепване на осигурителните фондове като проява на принципа на социалната държава.

В заключение следва да се констатира, че позицията на мнозинството съдии за противоконституционност на оспорената разпоредба на чл. 414а КТ е проява на социален популизъм. Тя е популярна поради близостта ѝ с масовите настроения в обществото, но това не я прави по-убедителна и аргументирана от конституционноправно гледище. Същата представлява израз на патерналистично разбиране за ролята на държавата, което не е в унисон с това за модерна правова държава, която определя правилата и регулациите по неперсонифициран начин, при което отделният гражданин като автономен правен субект носи отговорността за избора на едно или друго свое поведение. Тя не е приемлива и в социално-икономически план, тъй като стимулира разрастването на „сивия” сектор в икономиката и по този начин на практика действа срещу интересите на наемния труд, които популистки отстоява, защото в резултат на това се намаляват приходите на държавата за социална политика и се увеличава дефицитът в осигурителната ѝ система. Поради това оспореният текст на чл. 414а КТ, създаден с § 21 от ЗИД на КТ, не е противоконституционен.